

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Факультет іноземної філології

Кафедра англійської мови

Дипломна робота

магістра

з теми: **«ПОЕТИКА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В РОМАНІ МАЙКЛА
КАННІНГЕМА «ГОДИНИ»»**

Виконав: студент 2 курсу

групи Ang1-M19

спеціальності 014 Середня освіта

(Мова і література (англійська))

Чорний Роман Анатолійович

Науковий керівник:

Кеба О.В., доктор філологічних

наук, професор

Рецензент:

Волковинський О. С., доктор

філологічних наук, професор

Кам'янець-Подільський – 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНІ ТА ТЕОРЕТИКО МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ.....	8
1.1 Інтертекстуальність як вихід за межі тексту.....	8
1.2 Творчість Майкла Каннінгема у науково-критичному осмисленні.....	21
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	25
РОЗДІЛ 2. РОМАН «ГОДИНИ» У ТВОРЧІЙ БІОГРАФІЇ МАЙКЛА КАННІНГЕМА І В КОНТЕКСТІ НОВІТНЬОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.	27
2.1 Етапи творчої біографії М. Каннінгема	27
2.2 Роман «Години» в контексті американського постмодернізму.....	31
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II.....	40
РОЗДІЛ III. ДЖЕРЕЛА, ФОРМИ І ФУНКЦІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В РОМАНІ МАЙКЛА КАННІНГЕМА «ГОДИНИ».....	41
3.1 Претексти роману.....	41
3.2 Паратекстуальні аспекти інтертекстуальних зв'язків.....	45
3.3 Інтертекстуальність як визначальний чинник художньої системи твору.....	51
3.4 Ремінісценції, алюзії, цитати в структурі роману.....	58
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III.....	64
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

В останні десятиліття ХХ століття в Англії та Америці відзначалося явне підвищення інтересу до літературного феномену Вірджинії Вулф. Одним з типових проявів цієї тенденції є використання письменниками постмодерністами мотивів творчості та фактів особистої біографії письменниці в якості основи для подальшого написання творів. Яскравим прикладом тому служить роман пулітцерівського лауреата 1999 року Майкла Каннінгема «Години» (The Hours, 1998). «Години» – так, згідно з листами і щоденниковими записами Вірджинії Вулф, повинен був називатися роман "Місіс Деллоуей". У тому, чому саме так називає свій роман Майкл Каннінгем, полягає своєрідний парадокс і елемент гри.

Сучасний американський письменник послідовно деконструє текст роману Вірджинії Вулф «Місіс Деллоуей» на сюжетному, структурному, проблемно-тематичному та стилістичному рівнях.

Сам твір можна сміливо назвати дифіраблом інтертекстуалізму, оскільки інтертекстуальність – це загальна властивість текстів, яка виражається в наявності між ними зв'язків, за допомогою яких тексти, або їх частини можуть багатьма різними способами посилатись один на одного; – це явище співвідношення літературних творів за допомогою таких засобів, як цитата, центон, ремінісценція, алюзія, пародія, плагіат, стилізація, пастиш, переспів тощо. Дехто помилково вважає, що інтертекстуальність займається тим, що й історія літератури, тобто має спільний об'єкт дослідження. Однак це оманлива подібність, адже дослідників інтертекстуальності цікавлять у першу чергу не джерела-тексти, з яких переходять елементи у новий твір, а місце даних елементів у структурі твору, роль у семантичному наповненні тексту. Запозичення не зводяться виключно до цитат. Вони можуть бути і сюжетними, коли автор розвиває свою історію за сценарієм чужої. Втім, запозичувати можна не тільки сюжети, але й героїв, персонажів, і навіть цілі сцени.

Багато дослідників виділяють «осередки інтертекстуальності», або іншими словами «осередки запозичення». Як правило, це автори і твори, до яких найчастіше звертаються з ремінісценціями. У західній культурній традиції

можна виділити два головних осередки – біблійний та шекспірівський. Саме їх мотиви та їх інтерпретації найчастіше зустрічаються в літературі нового часу. Уточнюючи про осередки, автори не завжди ідуть на ці запозичення свідомо. Здається, що зазвичай письменник просто бере інформацію із загального інформаційного поля, навіть не задумуючись, як і в кого він запозичує ідею. Продовжуючи думку, ми можемо прийти до висновку, що текст зовсім не є плодом виключно особистості, а скоріше представляє собою зліпок інформаційного середовища, яке його й породило.

У нашому випадку «осередком запозичення» є Вірджинія Вулф. Так, Майкл Каннінгем запозичив персонажів, стиль написання, композицію творів, та життєвий шлях Вірджинії Вулф. Велику роль у написанні твору відіграли також щоденники Вірджинії Вулф.

Майкл Каннінгем є примітною фігурою англomовної прози. Він відноситься до числа «закритих» для вітчизняного читача авторів, так як відомості про нього нечисленні і мають характер поверхневого огляду в літературних газетах та інтернет-виданнях. Слід зазначити, що не опубліковано ще жодної монографії, присвяченої творчості цього письменника.

Творчість Майкла Каннінгема розвивається в руслі інтелектуальної прози, котра торкається актуальних тем мислетворчості та життєдіяльності людської спільноти. У традиціях інтелектуальної прози автор як головна дійова особа художнього тексту прагне досліджувати такі складні проблеми людського буття як співвідношення свідомого і несвідомого, людської провини і відповідальності, творчості і самотності. Творчість М. Каннінгема, переобтяжена актуальною філософською проблематикою, вимагає додаткових аналітичних зусиль, що дозволяють розглянути різні рівні людського мислення. В інтелектуальній прозі подієвий ряд представляє собою свого роду знакову систему, своєрідний код, за яким може стояти складне переплетіння філософських питань, усвідомлення яких вимагає осягнення структурних внутрішніх зв'язків, що сполучають окремі компоненти твору в художньо-смісловому синтезі.

Також Майкл Каннінгем є яскравим представником постмодернізму, де головна особливість течії [22, с. 85], є повторення, переосмислення (rethinking) і розширення традиційних меж, що піднімає такі проблеми, як оригінальність літературного твору і репрезентативності художнього твору, а точніше, його не-репрезентативності як у відношенні до навколишньої дійсності, так і до іншого твору. На двох цих проблемах варто зупинитися докладніше.

Обговорення проблеми оригінальності літературного твору вимагає з'ясування таких понять постмодерністської теорії, як інтертекстуальність і власне переписування (rewriting). Обидва вони тісно пов'язані між собою і є обов'язковими для розуміння природи сучасної культури.

Саме явище, яке з легкої руки Юлії Кристєвої було названо «інтертекстуальністю» і саме під цією назвою закріпилося в термінології постмодерністських критиків, саме явище виникло задовго до появи постструктуралістської теорії.

Інтертекстуальність - це не тільки відмінна риса, але і головний потенціал постмодернізму, про який можна сказати словами одного з його теоретиків Іхаба Хассана: «З цитат народжується музика нашого перебування на землі. На відміну від моєї мови, суперечливої, чи негармонійної, якщо не за змістом, то за звучанням, безліч інтертекстів народжують контекст для мого тексту». Іншими словами, текст, слово, яке в даному контексті автор, в душі постмодерністської теорії, вживає як синонім свідомості взагалі може існувати тільки в оточенні інших текстів і культур. «Не дивлячись на те, що свідомості часто необхідна самоідентифікація, ізольованість, думка визначається не в окремій цитаті, а в мові, загальній свідомості.

Актуальність праці: як показують спостереження в області дослідження теорії інтертекстуальності, ця сфера наукових пошуків залишається актуальною протягом ось вже 20-30 років, так як вимагає подальшого розвитку і доповнення як щодо окремих положень, так і розробки теорії в цілому. Поняття інтертекстуальності є однією з домінуючих серед комплексу категорій, властивих художньому тексту. Дослідження з теорії інтертекстуальності дозволяють розширити межі тексту і вивести наукові

дослідження з вузьких рамок лінгвістики тексту в суміжні галузі науки - літературознавство, семіотику, поетику, а також мистецтво (музика, живопис, хореографія, кіно і т.д.). По-друге, дослідження творів, що базується на інтертекстуальному аналізі, є актуальним для літературознавства ще й тому, що сприяє глибшому розумінню художньо-естетичної сутності модернізму. По-третє, навіть у тих дослідженнях, де присутній інтертекстуальний аналіз окремих творів, не простежується еволюція функціонального навантаження інтекстів, а саме погляд на творчість письменника загалом дає можливість виявлення домінантних аспектів інтертекстуальності у різні періоди творчості, а відтак з'ясувати закономірності творчого розвитку автора.

Мета даного дослідження полягає в комплексному вивченні категорії інтертекстуальності, особливостей її художнього функціонування в романі Майкла Каннінгема «Години».

Об'єкт дослідження – роман сучасного американського письменника Майкла Каннінгема «Години».

Предмет дослідження: предметом дослідження в роботі є категорія, форми та функції інтертекстуальності та основні способи її реалізації в романі Майкла Каннінгема «Години».

Відповідно до вказаної мети в роботі вирішуються наступні завдання:

1. Виявити різні підходи до теорії інтертекстуальності;
2. З'ясувати природу інтертекстуальності, специфіку її прояву в жанрі роману «Години»;
3. Систематизувати способи реалізації категорії інтертекстуальності;
4. Визначити джерела інтертекстуальності, включаючи інші знакові системи;
5. Описати функції даної категорії в романній творчості М. Каннінгема.

У роботі використовуються наступні **методи дослідження:** інтертекстуальний метод, структурно-семіотичний метод, елементи літературознавчого аналізу.

Методологічною основою даного дослідження послуговували роботи вітчизняних і зарубіжних учених в галузі лінгвістики і стилістики тексту (І. В. Арнольд, І. Р. Гальперін, І. В. Гюббенет, В. Л. Кухаренко, І. П. Смірнов, З. Я. Тураєва), літературознавчої і філософської естетики, семіотики (М. М. Бахтін, Ю. М. Лотман, Р. Барт, Ж. Женетта).

Матеріалом для дослідження слугували роман Майкла Каннінгема «Години», роман Вірджинії Вулф «Місіс Деллоуей», щоденники Вірджинії Вулф.

Структура роботи: Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Аналіз літературно-художнього твору в контексті інтертекстуальності сприяє об'єктивному опануванню текстом, дає можливість зрозуміти і літературний процес, і складне взаємне переплетіння на різних рівнях (жанрів, лексики, синтаксису, афоризмів, рим, тих одиниць, які називаємо константами авторського стилю та які не є прерогативою якогось одного митця).

Інтертекстуальність – категорія всеохопна та різнобічна, вона дає уявлення про розвиток літератури, про інтерференцію текстів, про формування своєрідних талантів, самобутніх письменників. Інтертекстуальність вимагає від дослідника щоденного поглиблення знань, повсякчасного розширення власного тезаурусу.

У сучасній літературі в умовах глобальної кризи ідей, запозичення у літературному тексті не є злочином чи ганебним вчинком. Навпаки, вміння автора звернутись до досвіду своїх попередників демонструє його інтелектуальний і культурний рівень. Читач, загалом, частіше просто не бачить ремінісценцій, але вдумливий та досвідчений читач обов'язково побачить покликання, і оцінить, відчувши задоволення від того, що він це впізнав.

Роман Майкла Каннінгема «Години» тісно пов'язаний з інтертекстуальністю, під час прочитання твору ми можемо виявити не тільки ремінісценції до творів Вірджинії Вулф у вигляді запозичення імен персонажів і життєвого шляху самої письменниці з її щоденників, але й техніку структурної будови твору, яка так властива В. Вулф, а саме потік свідомості, та сюжетні аналогії і симетричні епізоди, які прослідковуються у всіх трьох лініях роману.

«Години» не просто літературний експеримент в дусі постмодернізму, створений на основі відомого роману. Книга також скидається на спробу осмислити творчість однієї з найвагоміших письменниць минулого століття, провести паралелі між її долею і творчістю і, можливо, відповісти на питання, яке задає одна з героїнь М. Каннінгема Лора Браун, читаючи роман «Місіс Деллоуей»: як могла людина, яка настільки тонко і чутливо відчуває кожну мить буття, добровільно розлучитися з життям?

У романі Майкла Каннінгема в діалог вступають дві літературних течії, а точніше, дві культурні епохи - епоха модернізму і постмодернізму. Самим фактом звернення до творчості Вірджинії Вулф американський автор вказує на їх спадкоємність, більш того, їх нерозривний зв'язок. Крім того, Каннінгем також звертається до твору іншої культурної традиції. Американський автор підкреслює, якою була б Клариса Деллоуей, опинившись в Нью-Йорку кінця ХХ століття. Використовуючи різні стратегії, автор ставить перед собою одну мету: довести універсальність творчості письменників, до яких звертається, і їх актуального звучання в сучасному світі.

Факт звернення авторів до творчості того чи іншого письменника є для них способом висловити визнання значущості останнього не тільки для окремої країни, а й у світовій культурі. Тому, зокрема, ставлення досліджуваних текстів до претекстів нерідко характеризується метатекстуальністю: вони перетворюються в спробу осмислити творчість «старших авторів» з критичної точки зору.

Дане дослідження також показує, що аналіз інтертекстуальності на формальному рівні неможливий у відриві від змісту твору. Його не можна розглядати як механічну деконструкцію тексту, розкладання його на безліч окремих складових. Стратегії поводження з інтертекстом починають функціонувати і набувають сенсу тільки будучи вплетеними в загальну тканину розповіді. Це означає, що структурний експеримент сам по собі не є головним для письменників. Отже, і домінантою в сприйнятті творів все ж залишаються їх ціннісні та етичні завдання.

За словами Марселя Корніс-Поупа, письменники не ставлять перед собою завдання довести можливість існування світу виключно в межах слова. Вони лише підкреслюють, що «наше бачення реальності обумовлено способом її втілення в літературному творі [2, с. 87].

Проблема бачення світу є однією з ключових в сучасній культурі. Кожен автор, до якого ми зверталися в даному дослідженні, по-своєму грає з поняттям «точка зору».

М. Каннінґем слідує логіці авторів, до творчості яких звертається (це проявляється у виборі жанру, образах персонажів, розвитку сюжету). Дозволяючи собі деякий зсув акцентів, Каннінґем не вступає при цьому в суперечку з В. Вулф.

У роботі ми виконали такі завдання:

1. Уточнено специфіку феномена інтертекстуальності як креативного принципу розвитку культури та збереження традиції. Доведено, що саме інтертекстуально зорієнтована поетика митців уможливує повноцінний діалог не лише між окремими авторами, а й ширше, національними культурами та культурно-естетичними модусами.

Проблема інтертекстуальності у літературному процесі є об'єктом наукового інтересу в літературознавстві, лінгвістиці, семіотиці, культурології тощо. У сучасному літературознавстві поняття «інтертекстуальність» використовується в широкому й вузькому значеннях:

- стильова домінанта поетики як окремого митця, так і естетично-стильового модуса;
- спосіб лінгвістичного аналізу та інтерпретації текстів. Останнє є найбільш прийнятним для вивчення конкретно-історичних явищ в літературі, особливо ХХ с., коли дана категорія стає однією з домінуючих особливостей поетики митців. Аналіз міжтекстових зв'язків істотно впливає на осмислення конкретних творів зокрема та літературного процесу загалом.

2. Проаналізовано ідіостиль та зв'язок автора з постмодернізмом, творчу біографію Майкла Каннінґема [53], місце роману «Години» у його творчості. Майкл Каннінґем – сучасний автор, романи якого завоювали не тільки визнання публіки, а й лояльність критиків. Причиною свого успіху мають ті спільні спогади з минулого, знайомого всім американцям покоління бейбі-бум. З-поміж усіх творів автора найяскравішим та найпопулярнішим вважається роман «Години».

3. Зображено зв'язок тексту роману «Години» з претекстами (роман «Місіс Деллоуей», щоденники Вірджинії Вулф, біографії Вірджинії Вулф) та явищем паратекстуальності, роль епіграфів у творі, та їх значення у розкритті

здуму автора. Каннінгем звертається не тільки до роману «Місіс Деллоуей», а й до біографії його творця. В «Годинях» ми спостерігаємо «інтертекстуальний діалог двох претекстів», про який пише О. Жолковський [1, с. 20-29]. Один – це роман «Місіс Деллоуей», інший – щоденники Вірджинії Вулф. Це дозволяє побачити в «Годинях» не просто літературний експеримент в дусі постмодернізму, створений на основі відомого роману. Книга також скидається на спробу осмислити творчість однієї з найвагоміших письменниць минулого століття, провести паралелі між її долею і творчістю і, можливо, відповісти на питання, яке задає одна з героїнь М. Каннінгема Лора Браун, читаючи роман «Місіс Деллоуей»: як могла людина, яка настільки тонко і чутливо відчуває кожен мить буття, добровільно розлучитися з життям?

Епіграф стає сполучною ланкою між двома творами та відповідними художніми світами. У романі «Години» в якості епіграфа обрана не одна, а дві цитати з різних джерел, перша - уривок з вірша Х. Борхеса «Інший тигр», а друга - виписка з щоденника Вірджинії Вулф. Призначення першого епіграфа виражається, скоріше, в підготовці читача до правильного сприйняття змісту роману – тонкий натяк на те, що ж має на увазі назву без урахування його інтертекстуальної ознаки. У той же час, вірш Борхеса – це ще один маленький літературний світ, відгомони якого проявляються в романі Каннінгема в вигляді атрибутивної цитати.

Другий епіграф відрізняється іншим типом взаємовідносин всередині категорій художнього часу і простору цього запозичення. Щоденник Вірджинії Вулф - не вигаданий світ письменниці, а відображення реальної картини світу, частиною якої є вона сама. Функція цього елемента заголовного комплексу полягає в підказці, в поясненні читачеві, на що йому необхідно орієнтуватися при читанні самої роботи. Автор відкриває іншу грань свого твору, виробляючи установку на його інтертекстуальний характер, на сприйняття його як певної авторського трактування роману «Місіс Деллоуей».

Роман «Години», назва якого вказує читачеві не тільки на загальну ідею твору, а й відсилає до його літературної першооснови - роману Вірджинії Вулф «Місіс Деллоуей» (Mrs Dalloway). При сприйнятті і подальшому зіставленні

заголовків зі змістом твору проявляється категорія часу, в читацькій свідомості актуалізується концепт Часу, відбувається уявний відбір відповідних сем і лексичних компонентів слова Hour. Як і назва, епіграф стає сполучною ланкою між двома творами та відповідними художніми світами. Епіграф, представляє собою, як правило, запозичену цитату, намічається більш конкретні шляхи при пошуку точок текстового зіткнення, необхідних для правильного осмислення роботи. Інтертекстуальний епіграф, як і інтертекстуальна назва, має на увазі кореляцію просторово-часових площин твору.

4. З'ясовано роль і місце у романі таких засобів, як алюзія, цитата та ремінісценція.

Алюзією називають вживання в тексті ходового номінального виразу, яке представляє собою натяк на відомий історичний факт. У тексті алюзія виконує оціночно-характеризуючу функцію. За допомогою даного прийому М. Каннінгем яскраво характеризує героїв, оцінює події, що відбуваються в романі і дає їм суб'єктивну оцінку. У поєднанні з іншими стилістичними прийомами експресивність алюзії посилюється. Наприклад, в поєднанні з порівнянням алюзія виконує характерологічну функцію, а у поєднанні з епітетом алюзія може доповнювати і уточнювати. також М. Каннінгем вдається до алюзії для створення комічного ефекту: «... **Nelly, the subjugated Amazon queen**, Nelly the ever indignant, displays what she's been compelled to bring» (...**Неллі, підкорена королева амазонок**, Неллі, яка вічно обурена, і показує своїм виглядом, що має на що скаржитись) - непокірна слуга постає амазонкою.

5. Досліджено вплив явища інтертекстуальності на проблематику, сюжет, композицію, хронотоп, та предметний рівень поезики, мовленнєві аспекти стилі; деталі, що відсилають до претекстів, імітації стилю Вулф. Майкл Каннінгем у романі «Години» за допомогою інтертекстуальності трансформує у сюжетну домінанту ті елементи, які в романі Вулф грали роль сюжетного підтексту. Каннінгем надає статус актуального тому, що в тексті «Місіс Деллоуей» було лише намічено, приховано, завуальовано. Цей принцип особливо ефективний в тих лініях роману «Години», які на глобальному рівні точно слідують роману В. Вулф. Насамперед це лінія «Місіс Деллоуей». Тут

найбільша кількість відповідностей (сюжетних і структурних) тексту Вулф. Сюжетні відповідності підкріплюються в тексті Каннінгема майже дослівним цитуванням деяких фрагментів роману Вулф.

Каннінгем досить послідовно (хоча і на свій манер) використовує техніку структурної будови тексту самої Вулф. По-перше, потік свідомості (жирною рисою підкреслимо умовність цього терміну) у Каннінгема, як і у Вулф, виконує не тільки стилістичну, а й жанроутворюючу функцію, і «*elegantly ties the plots together*» (елегантно пов'язує сюжети).

По-друге, цементуючу роль виконують сюжетні аналогії, симетричні епізоди, присутні у всіх трьох лініях роману.

Не можна не згадати і про розгалужену систему наскрізних деталей і мотивів, які, кочуючи з однієї лінії в іншу, з дискурсу в дискурс, також сприяють створенню художнього цілого в романі «Години».

Ефект впізнавання підкріплюється і віртуозною імітацією імпресіоністичної стилістики Вулф, властивої їй метафоричності, виняткової уваги до точності і доречності обраного слова. Врешті, тонка імітація стилістики Вірджинії Вулф, манери її мислення, її дотепності дозволила Каннінгему створити стійку ілюзію достовірності, воскресіння – симулякр, що спокушає та чарує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. А. К. Жолковский. Биография, структура, цитация (Еще несколько пушкинских подтекстов)/ Тайны ремесла. Ахматовские чтения. Вып. 2. Ред. Н. В. Королева и С. А. Коваленко. М.: наследие. С. 20-29.
2. Арнольд И. В. Читательское восприятие интертекстуальности и герменевтика // Интертекстуальные связи в художественном тексте. – С.-Пб.: Сотворение, 1993. – С. 4-200.
3. Барт Р. От произведения к тексту // Барт Р. Избранные работы: Семиотика; Поэтика / пер. с фр. Г.К. Козикова. – М.: Прогресс, 1989. – С. 413–423.
4. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. - М.: "Прогресс", "Универс", 1994. – С. 36- 54.
5. Бахтин М. М. Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках. Опыт философского анализа // Эстетика словесного творчества. - М., 1979. – С. 56-98.
6. Бахтін М. Проблема тексту в лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ с. // За ред. Марії Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – С. 321–322.
7. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе // Бахтин М. М. Литературно-критические статьи. – М.: Художественная литература, 1986. – С. 121-291.
8. Безруков А.Н. Б 11 Поэтика интертекстуальности: Учебное пособие. – Бирск: Бирск. гос. соц.-пед. академия, 2005. – 70 с.
9. Бирюкова О.А. Textoобразующие функции имен собственных в аспекте идиостиля: на материале коротких англоязычных рассказов ХХ века: Автореф... дис. канд. фил. наук. Саранск, 2009. – 10 с.
10. Бігун Б. Я. Постмодерністський образ світу (на матеріалі західноєвропейських та американських романів 80-х рр. ХХ століття): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.04 / Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. – К., 1999. – 21 с.

11. Білоус Л. І. Інтертекстуальність як модус новаторства (на матеріалі творчості В. Стуса та І. Світличного): Дисер. канд. філол. наук: 10.01.06 // Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2003. – 171 с.
12. Вірджінія Вулф у листах і щоденниках // Всесвіт. — 1991. — № 6. — С. 234.
13. Волохова Е. С. Поэтика акториального повествования (роман Майкла Каннингема «Часы»): Автореф... дис. канд. фил. наук. Нижний Новгород, 2005. – 12 с.
14. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
15. Гилясев Ю. В. Репрезентация категорий времени и пространства в структуре художественного текста (на материалах романов Майкла Каннингема): Автореф... дис. канд. фил. наук. Санкт-Петербург, 2012. – 13 с.
16. Години / Майкл Каннігем ; пер. з англ. О. Постранської. – Х. : Віват, 2017. – 224 с.
17. Денисова Г. В. В мире интертекста: язык, память, перевод. – М.: Азбуковник, 2003. – 297 с.
18. Дорофеева Н. І. Словник-довідник з зарубіжної літератури. – Х.: Світ дитинства, 2000. – 192 с.
19. Евтюгина А. А. Текст и интертекст // Текст – 2000: Теория и практика. Междисциплинарные подходы: Материалы Всероссийской научной конференции. Часть I / УдГУ. Ижевск, 2001. – С. 17–18.
20. Зарубежная литература второго тысячелетия. 1000 — 2000: Учеб. пособие / Л.Г. Андреев, Г. К. Косиков, Н.Т. Пахсарьян и др. / Под ред. Л. Г. Андреева. – М.: Высшая школа, 2001. – 335 с.
21. Ильин И.П. Постмодернизм. Словарь терминов. – М.: INTRADA, 2001 – 206 с.
22. Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия. – М.: Интрада, 1998. – 240 с.

23. Ильин И.П. Постструктурализм, деконструктивизм, постмодернизм. – М.: Интрада, 1996. – с. 196
24. Кристева Ю. Семиотика: Исследования по семанализу / пер. с фр. Е.А. Орловой. – М.: Академический проект, 2013. – 285 с.
25. Кристева Ю. Бахтин, слово, диалог и роман // Французская семиотика: от структурализма к постструктурализму / Под. ред. Косикова Г. К. – М.: Прогресс, 2000. – С. 427-457.
26. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. М. – СПб.: Алетейя, 1998. – 165 с.
27. Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. Николюкина А.Н. М.: Интелвак, 2001. – 121 с.
28. Лушникова, Г. И. Интертекстуальность художественного произведения [Текст]: учебное пособие / Г. И. Лушникова. – Кемерово: КемГУ, 1995. – 82 с.
29. Театральная энциклопедия. Т. 1. М.: «Советская энциклопедия», 1961 – С. 95.
30. Тынянов Ю.Н. Поэтика. История литературы. Кино. М.: Наука, 1977. – 214 с.
31. Мальченко А. А. «Чужое слово» в заглавии художественного текста // Интертекстуальные связи в художественном тексте. Межвузовский сборник научных трудов. – СПб.: «Образование», 1993. – С. 76–82.
32. Смирнов И.П. Порождение интертекста (элементы интертекстуального анализа с примерами из творчества Б. Л. Пастернака). СПб.: Языковой центр, 1995. – 168 с.
33. Соловьева Н. А. Модернизм в Великобритании // Зарубежная литература XX века. Учеб для вузов // Л. Г. Андреев, А. В. Карельский, Н. С. Павлова и др.; Под ред. Л. Г. Андреева. 2-е изд., испр. и доп. — М. : Высш. шк. изд. центр «Академия», 2000. — С. 283-304.
34. Тороп П. Х. Проблема интекста // Труды по знаковым системам. Вып. XIV. Текст в тексте. – Тарту: ТГУ, 1981. – С. 33-44.
35. Фролова О.Е. От заглавия текста — к авторскому замыслу //

Грамматика и текст (К юбилею Галины Александровны Золотовой). ИРЯ РАН им. В.В.Виноградова, Филологический факультет МГУ им. М.В.Ломоносова. М., 2011. С. 463-473.

36. Фуко М. Что такое автор? Воля в истине: По ту сторону знания, власти и сексуальности. - М.: Магистериум, Касталь, 1996. – 243 с.
37. Хализев В.Е. Теория литературы. – М.: Высшая школа, 2002. – С. 65-85.
38. Alexander Zholkovsky. To Cross or Not to Cross: Akhmatova's "Sacred Boundary"/ Approaches to Poetry: Some Aspects of Textuality, Intertextuality and Intermediality. Ed. by Janos Petofi and Terry Olivi. Berlin and New York: Walter de Gruyter, 1994. P. 248-264.
39. Apter T.E. Virginia Woolf. A Study of her Novels. L.: MacMillan Press Ltd., 1979. – 184 с.
40. Bookmarks review "The Hours" [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://bookmarks.reviews/reviews/the-hours/>
41. Cambridge Companion to Virginia Woolf // Ed. by S. Roe and S. Sellers, Cambridge: CUP, 2000. – 146 с.
42. Cunningham M. Specimen Days. – London, New York, Toronto and Sydney: Harper Perennial, 2006. – 135 с.
43. Cunningham M. The Hours. – New York: Picador, 1998. – 230 с.
44. Daiches D. Virginia Woolf. N.Y., 1963. – 177 с.
45. Gordon L. Virginia Woolf. A Writer's Life. Oxford: Oxford University Press, 1984 – С. 12-20.
46. The Guardian, "The Hours" by Michael Cunningham [Электронный ресурс] - Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/books/2011/jun/24/the-hours-michael-cunningham-bookclub>.
47. Lee H. The Novels of Virginia Woolf. L.: Methuen, 1977. – С. 45-84.
48. Mittal S.P. The Aesthetic Venture: Virginia Woolf's Poetics of the Novel. N.J.: Humanities Press, 1985. – 51 с.
49. Mullan J. Separate Reels [Электронный ресурс] / J. Mullan // The

Guardian – Режим доступа до ресурсу: <http://books.guardian.co.uk>.

50. Mullan J. Thinking Aloud // The Guardian. March 1, 2003. Режим доступа: <http://books.guardian.co.uk>.

51. Mullan J. Who's Afraid of rewriting Woolf? [Электронный ресурс] / J. Mullan // The Guardian – Режим доступа до ресурсу: <http://books.guardian.co.uk>.

52. Michael Cunningham "The Hours" review [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.publishersweekly.com/978-0-374-17289-3>.

53. Michael Cunningham's website [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://www.michaelcunninghamwriter.com/biography>.

54. Woolf V. Mrs. Dalloway. - Ware: Wordsworth Classics, 1996. – 79 с.